

”

«ΦΥΣΗ ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ»

Μία έκθεση-εξέγερση κατά της βίας απέναντι στη χλωρίδα μάς ταξιδεύει στην άγνωστη «πράσινη» μεταμόρφωση του λόφου του Φιλοπάλλου και μας εξηγεί πώς η πρώτη παγκοσμιοποίηση έγινε διά μέσου των φυτών.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
του Νίκου Παπαδόπουλου
στην Ντόση Ιορδανίδου

Ήταν ο σκύλος του ο Ίβο και η ανάγκη του για βόλτες που «ανάγκασε» τον γνωστό καλλιτέχνη Νίκο Παπαδόπουλο να... παίρνει τα βουνά καθημερινά, και συγκεκριμένα το λόφο των Μουσών στου Φιλοπάππου, αφού μένει στη γειτονιά αυτή, ώστε να διαμορφώσει την επόμενη ιδέα του. «Τα σκυλιά σε βάζουν στη διαδικασία να έρθεις ξανά κοντά στη φύση, δηλαδή να δεις τα πράγματα αληθινά, εξαρχής πάλι», θα πει. Κοιτάζοντας το περιβάλλον χαλαρά, άρχισε να παρατηρεί τα φυτά που έβλεπε εκεί, στη συνέχεια να τα φωτογραφίζει και να τα καταγράφει –με τη βοήθεια του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών– και ξεκίνησε την εικαστική και όχι μόνο περιπέτειά του, ένα διεπιστημονικό εικαστικό εγχείρημα, στο οποίο συνέβαλαν με τις γνώσεις τους βοτανολόγοι, αρχαιολόγοι και θεωρητικοί. Έτσι προέκυψε η υπέροχη έκθεση «Flora Filorappou: Ένα ταξίδι από την Πόλη των Βράχων στον κήπο», καρπός έρευνας οκτώ ετών, με την επιστημονική επιμέλεια της Φαίης Ζήκα. Ένα οδοιπορικό του ίδιου του καλλιτέχνη, που ακολουθεί τα βήματα, τη βιβλιογραφία, τις ανακαλύψεις του, τις προσωπικές στιγμές του στο λόφο, μέσα από εγκαταστάσεις και από έργα φτιαγμένα στο χέρι, με αμέτρητες κουκκίδες, που θυμίζουν τον κόκκο του φωτογραφικού φιλμ, το ψηφιακό πίξελ ή την ακίδα του εκτυπωτή. Μαζί τους και ένας τόμος από τη «Flora Graeca» –πηγή έμπνευσης–, ένα σπάνιο και πολύτιμο βιβλίο των αρχών του 19ου αιώνα, που περιέχει την πληρέστερη καταγραφή της ελληνικής χλωρίδας της εποχής με μοναδικά χαρακτηριστικά. Όλα αυτά ανάμεσα σε μυρωδιές θυμαριών και αυθεντικούς ήχους από τον περιβάλλοντα χώρο του Φιλοπάππου. Ένα προσωπικό οδοιπορικό που θίγει ένα παγκόσμιο θέμα: τη βία απέναντι στη χλωρίδα.

ΝΙ Είχες ξανασχοληθεί με το θέμα των κήπων και των φυτών;

ΝΠ Ναι, είχα ήδη ασχοληθεί, γνώριζα, για παράδειγμα, ότι ο ευκάλυπτος προήλθε από την Αυστραλία, η αγαυή από το Μεξικό... Όταν, ωστόσο, έκανα την έρευνα για το Λόφο Φιλοπάππου, μπαίνοντας σε τράπεζα δεδομένων, ανακάλυψα ότι το 30% των φυτών του προέρχεται εκτός Ευρώπης! Οπότε, η ιδέα ότι πρόκειται για έναν κήπο, δηλαδή για ένα φτιαχτό, όχι αυτοφυές τοπίο άρχισε να λειτουργεί. Τι συνέβη και ο λόφος που ήταν βραχύωδης πρασίωσε και απέκτησε χαρακτηριστικά κήπου; Ανέτρεξα στις μεταφορές φυτών από άλλες ηπείρους στην Ευρώπη.

ΝΙ Πότε έγινε η πρώτη διεθνώς μεταφορά φυτών στην Ευρώπη;

ΝΠ Την εποχή που ανακάλυψε ο Κολόμβος την Αμερική και, κατά συνέπεια, τα καινούρια αχαρτογράφητα μέχρι τότε φυτά. Άρα, ο Παράδεισος, ο Κήπος της Εδέμ, που ζωγράφιζαν μέχρι τότε οι Ευρωπαίοι, ήταν λειψός. Ας μην ξεχνάμε ότι η λέξη παράδεισος προέρχεται από τα περσικά, pairi daiza, που σημαίνει περίκλειστος κήπος. Μπήκαν, λοιπόν, στη διαδικασία νέας αναπαράστασης του Κήπου της Εδέμ, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ο πρώτος βοτανικός κήπος της Πίζας 50 χρόνια μετά.

ΝΙ Αρχίζεις, λοιπόν, και ξετυλίγεις το νήμα για να αντιληφθείς ιστορικά, επιστημονικά, τι συμβαίνει. Και γιατί ειδικά στου Φιλοπάππου;

ΝΠ Θα μπορούσε να είναι κάποιος άλλος λόφος, δεν έχει σημασία. Λειτουργεί ως παράδειγμα, γιατί στο βάθος της όλης έρευνας αυτό που βγαίνει δεν είναι το τοπικό του λόφου, είναι η παγκοσμιοποίηση που σχετίζεται με τα φυτά. Πιστεύω ότι η πρώτη παγκοσμιοποίηση γίνεται διά μέσου των φυτών από τον άνθρωπο. Μιλάω, δηλαδή, για την εκούσια, τη συνειδητή επέμβαση του ανθρώπου πάνω στη φύση, που ξεκινάει από τους κρεμαστούς κήπους της Βαβυλώνας, όπου η γυναίκα του Ναβουχοδονόσωρα ζητάει να της φέρουν φυτά από άλλον τόπο, οπότε τα ξεριζώνουν για να τα φέρουν στο παλάτι της... Αναφέρομαι στο μέγεθος της επέμβασης του ανθρώπου απέναντι στα φυσικά στοιχεία. Έχει εξουσία, μπορεί να κάνει ό,τι θέλει. Και στα φυτά βρίσκουμε τη μικρότερη αντίσταση, είναι αλλιώς να ξεριζώσεις δέντρα από την Αφρική και να τα πας Αγγλία, αλλιώς να τα βάλεις με λιοντάρι. Δεν έχεις αντίσταση στο φυτό.

ΝΙ Τι συνέβη, εντέλει, στου Φιλοπάππου; Πώς μετατράπηκε από «Πόλη των Βράχων», μια παλαιότερη ονομασία, σε κήπο, όπως είναι και ο τίτλος της έκθεσής σου; Πώς πρασίωσε ξαφνικά;

ΝΠ Έχει αλλάξει τελείως ο λόφος, δεν έχει καμία σχέση με το τοπίο που ήταν πριν από 120 χρόνια. Τότε είχε κάτι φρύγανα, ανάμεσα σε βράχια, νταμάρια, τείχη και πέτρες. Η βασίλισσα Αμαλία έφερε πρώτη φυτά για μεταφύτευση. Ο Πικιώνης, αργότερα, που ανέλαβε την επιμέλεια του λόφου, είχε κάνει μεγάλη μελέτη για τα ελληνικά φυτά, αλλά μετά ο κήπος παρατήθηκε και οι κάτοικοι έβαζαν ό,τι ήθελαν. Είναι μια καλή κίνηση από τους κατοίκους, αλλά, επειδή δεν υπάρχει μια πολιτική απέναντι στη χλωρίδα στην Ελλάδα, ένα σχέδιο, εντέλει η αναρχία που υπάρχει στα κτίρια υπάρχει και στα φυτά. Κάποια πράγματα πιστεύω ότι γίνονται με αγάπη, αλλά δεν φτάνει η αγάπη. Για να χτίσεις πολιτικές απέναντι στη φύση, θέλει και γνώση. Συγκινούμαι να βλέπω ανθρώπους να φυτεύουν αυθόρμητα, ωστόσο δεν ξέρω τι θα συμβεί μακροπρόθεσμα. Έβλεπα, για παράδειγμα, έναν παππού να φυτεύει βρωμοκαρυδιά, και έβαζε πετρούλες γύρω γύρω για να την προστατεύσει, ωστόσο είναι παρασιτικό φυτό και δεν θα αφήσει φυτό στο λόφο. Προστατεύει, δηλαδή, κάτι που είναι δολοφόνος, δεν το ξέρει. Είναι συγκινητικό ως πράξη, αλλά κακό μακροπρόθεσμα.

*«Flora Filorappou: Ένα ταξίδι από την Πόλη των Βράχων στον κήπο», Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Μέγαρο Εϋνάρδου, Αγ. Κωνσταντίνου 20, τηλ. 210 5223 101, 210 3234 267, έως 28 Ιουλίου. Είσοδος ελεύθερη, www.miet.gr

ΝΙ Τι θα ήθελες να επισημάνεις;

ΝΠ Ότι τίποτα δεν είναι αυτονόητο, θέλει ψάξιμο. Με απασχολεί η βία του ανθρώπου απέναντι στη φύση και το πόσο κυρίαρχος νομίζει ότι είναι. Καταρχάς, φύση είμαστε κι εμείς, το ότι ξεχωρίζουμε άνθρωποι και φύση είναι εγωκεντρικό και υπεροπτικό, από τα ίδια σωματίδια αποτελούμαστε, απλά σε διαφορετική σύνδεση... Είναι η βία, η ευκολία του μετακινώ, παίρνω ένα φυτό, δεν πάει καλά, το πετάω, αγοράζω άλλο. Είναι ο καπιταλισμός που σε κάνει έτσι – αφού υπάρχει φυτώριο, αν χαλάσει κάτι, το αντικαθιστώ εύκολα. Δεν υπάρχει η έννοια της φροντίδας.

ΝΙ Εσένα ποια είναι η σχέση σου με τα φυτά;

ΝΠ Έχω 90 γλάστρες στο μπαλκόνι μου, σε ένα ρετιρέ διαμέρισμα, λεμονιές, ελιές, μυρωδικά, λουλούδια... Δεν είμαι ο επιστήμονας που ξέρε τα φυτά, αλλά ένας άνθρωπος που τα αγαπάει και, πιστεύω, αν αγαπήσεις τα φυτά, θα αγαπήσεις και τους ανθρώπους. Το λένε για τα ζώα, αλλά εδώ είναι ισχυρότερο. Γιατί, αν αγαπάς αυτό το λίγο, το ευαίσθητο, ξέρεις ν' αγαπάς περισσότερο μετά.

ΝΙ Όλα σου τα έργα είναι ζωγραφισμένα στο χέρι με μολύβι και μελάνι, χιλιάδες κουκκίδες που δουλεύεις μία μία. Μία απίστευτα κοπιαστική χειρωναξία. Γιατί δεν χρησιμοποιείς τη σύγχρονη τεχνολογία;

ΝΠ Τη χρησιμοποιώ, σχεδιάζω στον υπολογιστή, φτάνω τα σχέδια εκεί που θέλω, και μετά βάζω μια τρικλοποδιά. Κοίτα, είναι και κάτι άλλο που προτείνω με τη δουλειά μου: Μου τη δίνει η έννοια της ταχύτητας, που κυριαρχεί σήμερα, γιατί χάνεις τις διαδικασίες, την ιεροτελεστία, κάτι που με ενοχλεί πάρα πολύ. Την έννοια της ιεροτελεστίας την προτείνω και με το σχέδιο. Θέλω να φανεί η διαδικασία της ζωγραφικής για να δει ο θεατής πώς χτίζεται το σχέδιο, και γι' αυτό αφήνω και κενά, δεν τα γεμίζω. Για να μπορεί να στοχαστεί. Επειδή ο τρόπος που ζωγραφίζω έχει και μια μηχανική διαδικασία, το γέμισμα με κουκκίδες, έχεις χρόνο να σκεφτείς, χρόνο και να γεμίσεις και ν' αδειάσεις το μυαλό σου, να σκεφτείς το επόμενο έργο, τον εαυτό σου, να βρεις λύσεις για τη ζωή σου. Και ενώ πρακτικά γεμίζεις κουκκίδα-κουκκίδα, αδειάζεις μέσα σου, ηρεμείς. Λένε ότι χρειάζεται υπομονή. Η υπομονή έχει αρνητική έννοια, το να υπομένεις κάτι, αλλά δεν ισχύει γι' αυτή τη δουλειά, πρέπει να έχεις αγάπη. Θέλει καιρό για να τελειώσει, εγώ το χάρηκα την ώρα που συνέβαινε, είχε γίνει η καθημερινότητά μου. Ήταν το βίωμά μου, δεν έκανα τίποτα άλλο παρά να ζωγραφίζω αυτό που ζούσα και αυτό που διάβαζα. Ίσως αυτός να είναι ο Παράδεισος για μένα. Το να είμαστε όσο πιο αληθινοί απέναντι στον εαυτό μας. Αυτό σε γεμίζει με ηρεμία. 🍷

«Πιστεύω ότι η πρώτη παγκοσμιοποίηση γίνεται διά μέσου των φυτών από τον άνθρωπο», υπογραμμίζει στη συνέντευξή του στη «σχεδιά» ο εικαστικός Νίκος Παπαδόπουλος.

Φωτογραφία:
Γιάννης Ζυνδριλής

*Ο Νίκος Παπαδόπουλος γεννήθηκε το 1970. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Σπούδασε ζωγραφική στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, όπου έκανε και το μεταπτυχιακό του. Έχει πραγματοποιήσει οκτώ ατομικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς και πολλές ομαδικές. Πρόσφατες συμμετοχές σε εκθέσεις: «Ο κήπος βλέπει», στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών σε επιμέλεια της Άννας Καφέτση 2017, «Θεωρήματα», διοργάνωση της ΑΙCΑ στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης σε επιμέρους επιμέλεια του Τάσου Κουτσοουρή. Το 2014 έλαβε το βραβείο από τη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών για το residency του Accelerate@CERN, στη Γενεύη, με την πρόταση «Ο Κήπος των Σωματιδίων». Το 2000, μετά από διαγωνισμό, φιλοτέχνησε το λογότυπο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

